

A Pragmatic Analysis of Courtroom Discourse in Iran Based on Grice's Cooperative Principle

Bahman Gorjian^{1*}, *Elkhas Veysi*², *Soraya Sobhani*³

1. Associate Professor, Department of English Language, Abadan Branch, Islamic Azad University, Abadan, Iran.

*Corresponding Author: Email: bahman.gorjian@iau.ac.ir

2. Associate Professor, Department of Linguistics, Payam Noor University, Tehran, Iran.
Email: veysi@pnu.ac.ir

3. PhD in Linguistics, Education and Training Research Institute, Khuzestan, Ahvaz, Iran.
Email: armaghan@iau.ac.ir

S.D.I.L.
The SD Institute of Law
Research & Study

Publisher:
Shahr-e Danesh
Research And Study
Institute of Law

Article Type:
Original Research

DOI:
10.48300/jlr.2024.456831.2644

Received:
10 May 2024

Accepted:
17 July 2024

Published:
5 January 2026

A B S T R A C T

Paul Herbert Grice's Cooperative Principle and its attendant maxims provide a relevant framework for analyzing the quality of conversational exchanges within forensic linguistics - a branch of applied linguistics concerned with the analysis of spoken and written language in legal contexts. Effective courtroom discourse is predicated on logical principles that facilitate mutual understanding during adjudication. This descriptive-analytical study investigates the degree of adherence to and flouting of the Gricean maxims of "Quantity," "Quality," "Relation," and "Manner" in conversations between judges and defendants, the two primary interlocutors in Iranian criminal courts. To this end, 34 short and long documentary films on various criminal topics were selected from the IRIB Documentary Channel, recorded, and transcribed. A corpus of

Copyright & Creative Commons:

© The Author(s). 2021 Open Access. This article is licensed under a Creative Commons Attribution Non-Commercial License 4.0, which permits use, distribution and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited. To view a copy of this licence, visit <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>.

6,180 utterances (2,912 from judges; 3,268 from defendants) was analyzed for compliance with and violation of the four maxims. Using descriptive and inferential statistics, the influence and comparative observance of each maxim between judges and defendants were examined. The results indicated that judges adhered to the Cooperative Principle significantly more than defendants. Their pattern of adherence followed a hierarchical order: Manner, Relation, Quantity, and Quality. Conversely, defendants exhibited a pattern of significantly greater flouting, adhering least to the maxims in the order of Relation, Manner, Quality, and Quantity. This disparity may be attributable to the judges' experience and command of case documents and procedural law, factors which inherently shape discursive power and conversational discipline in the courtroom.

Keywords: Cooperative Principle, Forensic Linguistics, Linguistic Pragmatics, Gricean Maxims, Courtroom Discourse.

Excerpted from the Ph.D. thesis entitled "A Pragmatic Analysis of Criminal Court Discourse in Iran Based on Grice's Cooperative Principle", Abadan Branch, Islamic Azad University, Abadan, Iran.

Funding:

The author(s) received no financial support (funding, grants, and sponsorship) for the research, authorship, and/or publication of this article.

Acknowledgements:

The authors would like to thank Vice-Chancellery for Research, Islamic Azad University, Abadan Branch for their Cooperation in Preparing and Writing this research.

Author contributions:

Bahman Gorjian: Conceptualization, Formal Analysis, Data Curation, Supervision, Project Administration.

Elkhas Veysi: Resources, Writing - Original Draft, Writing - Review & Editing.

Soraya Sobhani: Methodology, Validation, Investigation, Visualization.

Competing interests: The authors declare that they have no competing interests.

Citation:

Gorjian, Bahman, Elkhas Veysi & Soraya Sobhani. "A Pragmatic Analysis of Courtroom Discourse in Iran Based on Grice's Cooperative Principle". *Journal of Legal Research*, 24, no. 64 (January 5, 2026), 103-130.

Extended Abstract

Forensic linguistics is a branch of applied linguistics that plays an important role in understanding language and its use in expressing intent within the adjudication process. Therefore, a precise pragmatic analysis of courtroom discourse can effectively contribute to the expansion of justice in society. Although discerning the illocutionary intent of defendants is not a simple task, a forensic linguist, relying on various pragmatic theories and constructs, can provide considerable assistance in uncovering this matter. Grice's (1975) theory of the Cooperative Principle and its maxims is of particular importance in analyzing courtroom discourse as it facilitates the correct interpretation and progression of legal discourse. The importance of this research lies in its potential to offer insights for accelerating the handling of the enormous volume of cases in Iranian courts and to underscore for judicial authorities that the assistance of a linguist - or preferably a team of linguists specialized in forensic and legal matters - could be instrumental in determining hidden truths, uncovering crimes, and influencing rulings. Such collaboration is currently rare in Iranian courts. Given the research objectives, the following questions are addressed:

1. What differences exist in the observance of the four Gricean maxims in the utterances of judges and defendants?
2. To what extent have judges and defendants adhered to or violated the Cooperative Principle in conversation?

Previous research provides context. Abbaszadeh et al. (2020) explored Grice's cooperative principle in the speech of participants in criminal and civil court cases. Their analysis, focusing on the same participant types (judges and defendants) as this study, found that the highest degree of adherence for both groups was to the maxim of Relation, and the lowest to the maxim of Quality. Regarding violations, the highest degree for both was in the maxim of Quantity. Abbaszadeh et al. emphasize that the degree of adherence or violation can only be determined by considering the verbal and non-verbal context, as social languages and interaction principles profoundly influence understanding and behavior. Grice posited that speakers' communicative ability increases through the use of the four cooperative maxims. When these maxims are flouted, the communicative message acquires implicature, and non-explicit meaning is derived. Accordingly, when one party violates a maxim, the other seeks to discover the implicit meaning. Such flouting may be socially sanctioned, as when someone politely withholds a negative opinion (violating Quality). However, violations can also be non-cooperative and deceptive.

Momeni and Azizi (2015), regarding defendants in interrogation rooms, state that flouting is often deliberate, aimed at deceiving investigators and

disrupting the process. Based on this theory, by examining the frequency of each maxim in courtroom conversations, it can be determined who flouts which maxim and for what purpose. This study employs a mixed-methods (qualitative-quantitative) design. Data were analyzed using descriptive statistics (frequency and percentage of components) and inferential statistics (Chi-square test for comparative analysis). The linguistic corpus comprises 34 short and long films (totaling 135 minutes), selected through convenience sampling from the IRIB Documentary Channel archive. The corpus includes 6,180 utterances (2,912 from judges; 3,268 from defendants) from open criminal court sessions and interrogation sessions in Iran, covering various crimes (e.g., theft, murder, embezzlement, corruption, espionage). Establishing effective communication in courtroom discourse is complex and requires familiarity with linguistic nuances. Fair judgment depends on how communication is established and the participants' knowledge of legal language. This study aimed to provide insight into language function in a legal context by identifying linguistic tools such as the cooperative principle in the speech of the two primary interlocutors: judges and defendants. The defendants in this corpus comprised two groups. The first group were well-known public figures (e.g., Najafi, Karbaschi, Tabari) who, due to executive positions, education, and extensive support, attempted to exert discursive control. They often flouted the cooperative maxims by demonstrating oratory skill, objecting to the judge, justifying their actions, and referencing various aspects of the charge. The analysis of Grice's Cooperative Principle revealed that, in the category of "adherence," judges adhered to the maxims significantly more than defendants. Judges followed a hierarchical order: Manner, Relation, Quantity, and Quality. Defendants adhered to a lesser degree, in the order of Manner, Quantity, Relation, and Quality. Concerning "flouting," defendants flouted the maxims significantly more than judges. Their pattern of flouting followed the order of Quality, Relation, Quantity, and Manner. Judges' flouting was minimal, ordered as Quality, Quantity, Manner, and Relation. The reason for judges' greater adherence likely lies in their adjudication experience, mastery of courtroom procedure, and knowledge of the law. In contrast, many defendants were probably experiencing their first court appearance and were unfamiliar with legal protocols.

تحلیل کاربردشناختی گفتمان دادگاه کیفری در ایران بر مبنای اصول همکاری گرایس

بهمن گرجیان^۱، الخاص ویسی^۲، ثریا سبهبانی^۳

۱. دانشیار، گروه زبان انگلیسی، واحد آبدان، دانشگاه آزاد اسلامی، آبدان، ایران.

*نویسنده مسئول: bahman.gorzian@iau.ac.ir

۲. دانشیار، گروه زبان‌شناسی، دانشگاه پیام‌نور، تهران، ایران.

veysi@pnu.ac.ir

۳. دکترای زبان‌شناسی، پژوهشکده تعلیم و تربیت، آموزش و پرورش، خوزستان، اهواز، ایران.

armaghan@iau.ac.ir

چکیده:

اصول همکاری پل هربرت گرایس در مکالمه از مواردی است که در تحلیل کیفیت گفتمان دادگاه قابل تأمل است. زبان‌شناسی حقوقی یکی از حوزه‌های زبان‌شناسی کاربردی است که به تحلیل گفتار و نوشتار مستندات دادگاه می‌پردازد. گفتمان در دادگاه بر اساس اصولی منطقی جریان دارد که درک و فهم متقابل را در روند دادرسی موجب می‌گردد. این پژوهش به صورت توصیفی-تحلیلی، میزان رعایت و نقض اصول همکاری «شیوه»، «ربط»، «کمیت» و «کیفیت» را در مکالمات محاکم کیفری ایران و بین قضات و متهمان به عنوان دو عنصر اصلی دادرسی بررسی می‌نماید. برای این منظور، ۳۴ فیلم کوتاه و بلند با موضوعات مختلف کیفری در برنامه صداوسیما مستند، ضبط و پیاده‌سازی شدند. سپس تعداد ۶۱۸۰ پاره‌گفت (۲۹۱۲ پاره‌گفت مربوط به قضات و ۳۲۶۸ پاره‌گفت مربوط به متهمان) از نظر رعایت و نقض اصول همکاری گرایس، تحلیل و توسط آمار توصیفی و استنباطی، تأثیرگذاری و مقایسه هر یک از اصول این مقوله بین مکالمات قضات و متهمان بررسی شد. نتایج حاکی از آن بود که قضات

کپی‌رایت و مجوز دسترسی آزاد:

کپی‌رایت مقاله در مجله پژوهش‌های حقوقی نزد نویسنده (ها) حفظ می‌شود. کلیه مقالاتی که در مجله پژوهش‌های حقوقی منتشر می‌شوند با دسترسی آزاد هستند. مقالات تحت شرایط مجوز 4.0 Creative Commons Attribution Non-Commercial License منتشر می‌شوند که اجازه استفاده، توزیع و تولید مثل در هر رسانه‌ای را می‌دهد، به شرط آنکه به مقاله استناد شود. جهت اطلاعات بیشتر می‌توانید به صفحه سیاست‌های دسترسی آزاد نشریه مراجعه کنید.

پژوهشکده حقوق

نوع مقاله:

پژوهشی

DOI:

10.48300/ijr.2024.456831.2644

تاریخ دریافت:

۲۱ اردیبهشت ۱۴۰۳

تاریخ پذیرش:

۲۷ تیر ۱۴۰۳

تاریخ انتشار:

۱۵ دی ۱۴۰۴

به ترتیب با بذل توجه به اصول «شیوه»، «ربط»، «کمیت» و «کیفیت»، با اختلاف معنادار نسبت به متهمان، اصل همکاری در مکالمه را رعایت نموده‌اند. همچنین مشخص شد که متهمان به ترتیب با عدم پابندی به اصول «ارتباط»، «شیوه»، «کیفیت» و «کمیت» با اختلاف معنادار نسبت به قضات از اصل همکاری در مکالمه، تخطی کرده‌اند. علت این امر می‌تواند در تجربه و اشراف قضات بر مستندات پرونده و قوانین و مقررات دادگاه باشد.

کلیدواژه‌ها:

اصول همکاری، زبان‌شناسی حقوقی، کاربردشناسی زبان، گرایس، گفتمان دادگاه.

برگرفته از رساله دکتری با عنوان «تحلیل کاربردشناختی گفتمان دادگاه کیفری در ایران بر مبنای اصول همکاری گرایس»، واحد آبادان، دانشگاه آزاد اسلامی، آبادان، ایران.

حامی مالی:

این مقاله هیچ حامی مالی ندارد.

قدردانی:

بدین وسیله از معاونت پژوهشی دانشگاه آزاد اسلامی واحد آبادان بابت همکاری در تهیه و نگارش این پژوهش سپاسگزاری می‌شود.

مشارکت نویسندگان:

بهمن گرجیان: مفهوم‌سازی، تحلیل، نظارت بر داده‌ها، نظارت، مدیریت پروژه.
الخاص ویسی: منابع، نوشتن - پیش‌نویس اصلی، نوشتن - بررسی و ویرایش.
ثریا سبهانی: روش‌شناسی، اعتبارسنجی، تحقیق و بررسی، تصویرسازی.

تعارض منافع:

بنابر اظهار نویسندگان این مقاله تعارض منافع ندارد.

استناددهی:

گرجیان، بهمن، الخاص ویسی و ثریا سبهانی. «تحلیل کاربردشناختی گفتمان دادگاه کیفری در ایران بر مبنای اصول همکاری گرایس». مجله پژوهش‌های حقوقی، ۲۴، ش. ۶۴ (۱۵ دی ۱۴۰۴)، ۱۰۳-۱۳۰.

مقدمه

زبان‌شناسی حقوقی شاخه‌ای از زبان‌شناسی کاربردی است که در شناخت زبان و کاربرد آن در بیان منظور به‌عنوان بخشی از فرایند دادرسی در دادگاه، نقش مهمی ایفا می‌کند؛ بنابراین تحلیل دقیق کاربردشناختی از این گفتمان می‌تواند کمک مؤثری به گسترش عدالت در جامعه بنماید.^۱ اگرچه تشخیص نیت کلامی متهمان کار ساده‌ای نیست، اما زبان‌شناس حقوقی با اتکا به نظریه‌ها و پدیده‌های مختلف کاربردشناسی، قادر است کمک شایان توجهی به کشف این مسئله بنماید. نظریه اصول همکاری گرایس^۲ (۱۹۷۵) در تحلیل گفتمان دادگاه و رویدادهای قضایی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است؛ چراکه در برداشت صحیح از گفتمان حقوقی و تداوم آن مؤثر است.^۳

هر مکالمه نیاز به یک گوینده و یک شنونده دارد. گرایس اذعان می‌دارد که در مکالمه از هر یک از مشارکت‌کنندگان انتظار می‌رود تا آنجا که نیاز است، کمک و سهمی در مکالمه داشته باشند. وی نحوه تعامل افراد در مکالمه را در اصولی معرفی می‌کند که تخطی از آنها می‌تواند به درک افراد در مکالمه لطمه وارد نماید.^۴ منظور از این همکاری آن است که افراد شرکت‌کننده در گفتگو اغلب خواهان ایجاد تشویب در دیگری، حقه و نیرنگ و یا مضایقه کردن اطلاعات یکدیگر نیستند. این نوع همکاری می‌تواند شروعی برای فهم کلام باشد.^۵ رعایت این همکاری در مکالمات دادگاه که مورد نظر این پژوهش است، منجر به درک و فهم کلام طرفین تعامل شده و می‌تواند در تسریع گفتمان دادگاه و حصول نتیجه، تأثیرگذار باشد. از این رو با بررسی اصول آن در کلام مشارکت‌کنندگان گفتگو می‌توان تا حد زیاد با گفتمان گویندگان دادگاه آشنا شده و نوع کلام آنان را پیش‌بینی نمود.^۶

اهمیت و ضرورت انجام این پژوهش در این است که می‌تواند راه‌حلی در تسریع روند رسیدگی به خیل عظیم پرونده‌ها در دادگاه‌های ایران ارائه دهد و به متولیان امر قضاوت در دادگاه‌ها یادآوری کند که حضور و مساعدت یک زبان‌شناس و یا بهتر از آن، تیمی از زبان‌شناسان متخصص و آشنا با امور قضایی و البته با مسائل زبانی در بافت دادگاه‌ها، می‌تواند در تعیین حقایق پنهان و کشف جرم‌گره‌گشا

1. Roger. W. Shuy, *Linguistics in the Courtroom: A Practical Guide* (Oxford: Oxford University Press, 2006)

2. Paul H. Grice, "Logic and Conversation", In: P. Cole and J. L. Morgan (Eds.), *Syntax and Semantics: Speech Acts* (New York: Academic Press, 1975)

۳. فردوس آقاگل‌زاده، *زبان‌شناسی حقوقی (نظری و کاربردی)*، ویراست دوم (تهران: نشر علم، ۱۳۹۱)

4. Crystel T. Ceballos & Rowena V. Sosas, "On Court Proceedings: A Forensic Linguistic Analysis on Maxim Violation", *Journal of Nusantara Studies*, 3, 2(2018), 17-31.

5. George Yule, *Pragmatics* (Oxford: Oxford University Press, 1996)

۶. فردوس آقاگل‌زاده، *زبان‌شناسی حقوقی: تحلیل گفتمان حقوقی* (تهران: انتشارات نویسه پارس، ۱۳۹۴)

بوده و در رأی دادگاه بدوی و تجدیدنظر تأثیرگذار باشد و این چیزی است که در دادگاه‌های ایران کمتر به چشم می‌خورد.^۷

از آن جهت که در شناخت زبان دادگاه، مطالعات تحلیلی در ارتباط با اصول همکاری گرایس (۱۹۷۵) در گفتمان دادگاه انجام نشده است، این پژوهش در نظر دارد با تحلیل نظریه اصول همکاری در داده‌های این پژوهش، تأثیرگذاری و مقایسه اصول آن را میان مکالمات قضات و متهمان بررسی نموده و با مطالعه ماهیت کاربردی زبان و شناخت ویژگی‌های کلامی در مکالمات این دو گروه، به تطبیق کلامی آنها از منظر زبان‌شناسی حقوقی دست یابد. تعیین میزان پابندی و یا عدم پابندی به اصول همکاری توسط قضات و متهمان ممکن است منجر به آگاهی مقامات دادگاه به‌ویژه قضات از کاربرد این مقوله زبانی در دادگاه شده و آنان را به اتخاذ راهکارهای مناسب جهت کنترل و تعدیل گفتمان با متهمان سوق دهد. آن‌چنان‌که مسلم است، مطالعه و تعامل بین دو حوزه حقوق و زبان‌شناسی، راه را در دستیابی به اهداف این پژوهش هموار می‌سازد.

رشته زبان‌شناسی حقوقی یک حوزه مطالعاتی تقریباً نوظهور و جوان در جهان و ایران محسوب می‌گردد؛ بنابراین در ابتدای راه خویش قرار داشته و نیاز به مطالعات بیشتری در این زمینه دارد. از این رو این پژوهش به‌عنوان یک مطالعه مقدماتی به تحلیل گفتمان قضات و متهمان در دادگاه‌های ایران از لحاظ کاربرد زبان در فرایند دادرسی پرداخته است. مکالمات دادگاه کیفری که در این پژوهش تحلیل شده است، راهگشای تحقیقات آینده در زمینه‌های کشف ساختارهای زبان دادگاه در فرایند دادرسی خواهد بود. پرواضح است که پیشرفت‌های نظری در حوزه زبان‌شناسی و یافته‌های حاصل از آن می‌تواند در قالب مطالعات میان‌رشته‌ای در فرایند تحلیل تعاملات زبانی میان مشارکت‌کنندگان در محاکم حقوقی قابل استفاده باشد. با توجه به اهمیت تحقیق و هدف پژوهش، سؤالاتی که نیاز به پاسخ دارند عبارت‌اند از:

- ۱- اصول همکاری گرایس در مکالمات چهارگانه (شیوه، ربط، کمیت و کیفیت) در پاره‌گفتارهای قاضی و متهم چه تفاوتی دارند؟
- ۲- به چه میزان قضات و متهمان اصول چهارگانه همکاری گرایس را در مکالمه رعایت و یا نقض کرده‌اند؟

۷. فرنگیس عباس‌زاده، بهمن گرجیان و الخاص ویسی، «تحلیل نشانگرهای کلامی و سبکی در گفتمان حقوقی دادگاه‌های انقلاب»، *زبان فارسی و گویش‌های ایرانی*، ۵، ۱۰ (۱۳۹۹)، ۲۳۱-۲۴۴.

۱ - پیشینه پژوهش

در پژوهشی تقی‌پور^۸ (۱۳۹۰)، تخطی از اصول همکاری گرایس (۱۹۷۵) را با توجه به اصول همکاری کمیت، کیفیت، ربط و شیوه در مکالمات جلسات دادگاه انجام داد. وی شانزده پرونده با موضوعات مختلف و در نوبت‌های سخن قاضی و متهم بررسی کرد. با توجه به اینکه از بین چهار اصل مدنظر گرایس، فقط اصل «کمیت» در سخنان قاضی مورد سنجش قرار گرفت، تحلیل حاکی از آن بود که قاضی در ۸۱۱ نوبت سخن، ۲/۹۵٪ این اصل را نقض نموده است. در این خصوص، وی یا به بیان داستان و پند و اندرز و یا به ایراد نظرات و عقاید خویش پرداخته است. این در حالی است که متهم به‌دفعات از هر یک از این اصول تخطی داشته که به ترتیب، نقض اصل «ربط» با ۳۶٪، بیشترین میزان بسامد و «کمیت» با ۶/۰۴٪، کمترین تعداد وقوع را از آن خود کرده است.

مؤمنی و عزیزی^۹ (۱۳۹۴) در پژوهشی که به روش میدانی و در اتاق بازجویی اداره آگاهی تهران بزرگ انجام گرفت، از بُعد تحلیل گفتمان و با استفاده از ابزار «اصول همکاری گرایس» به بررسی این راهبردها و همچنین مسئله تغییر موضوع در کلام متهمان مبادرت نمودند. آنان به این نتیجه رسیدند که متهمان از آن جهت که در پی طولانی نمودن زمان بازجویی و یا ارائه اطلاعات ناقص به افسر بازجو هستند، اغلب راهبردهای همکاری را در گفتمان نقض می‌کنند. از طرفی هم ویژگی‌های بافت حقوقی و روابط قدرت، امکان تغییر موضوع به میل متهمان و یا ارائه پاسخ‌های بی‌ربط را از آنان سلب می‌کند. عباس‌زاده^{۱۰} و همکاران (۱۳۹۹) در پاسخگویی به این سؤال که آیا قضات، وکلا و متهمین به‌منظور تبادل افکار، نظریات و حقایق در پیروی یا تخطی از اصول همکاری گرایس (۱۹۷۵) متفاوت عمل می‌کنند، به کنکاش پیرامون اصول همکاری گرایس در کلام این افراد و در پرونده‌های دادگاه کیفری و مدنی پرداختند. این پژوهشگران در نتایج تحلیل خود پیرامون قضات و متهمان که مشارکت‌کنندگان پیکره پژوهش حاضر را تشکیل می‌دهند، بیشترین میزان پیروی قضات و متهمان از اصول همکاری را مربوط به اصل ارتباط و کمترین میزان پیروی از این اصول را در اصل کیفیت عنوان می‌کنند. همچنین

۸. مرجان تقی‌پور، «رابطه زبان و قدرت در دادگاه‌های کیفری» (پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم تحقیقات، ۱۳۹۰)

۹. نگار مؤمنی و سیروس عزیزی، «نقش تغییر موضوع و نقض اصول گرایس توسط متهم در بازجویی‌ها: مطالعه موردی در آگاهی تهران بزرگ»، فصلنامه زبان پژوهی، ۷، ۱۶ (۱۳۹۴)، ۱۵۹-۱۷۵.

۱۰. فرنگیس عباس‌زاده، «واکاوی عوامل کلامی، غیرکلامی و موقعیتی گفتمان حقوقی و دلایل سوء رفتار و انحراف از هنجارهای گفتمانی در محاکم قضایی جمهوری اسلامی ایران» (رساله دکتری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد آبدان، ۱۳۹۹)

در خصوص تخطی از اصول همکاری، بیشترین میزان نقض را برای قضات و متهمان در اصل کمیت و کمترین میزان نقض برای قضات را در اصل کیفیت و برای متهمان در اصل ارتباط اعلام می‌نمایند. همچنین در نتایج پژوهش خود اذعان می‌دارند که میزان پایبندی به قواعد مکالمه و یا نقض آنها را فقط با توجه به بافت کلامی و غیرکلامی می‌توان تعیین نمود. به بیان دیگر باید تأثیر تغییرات بافت زبانی و غیرزبانی را در جریان مکالمه در نظر گرفت. به اعتقاد آنان زبان‌های اجتماعی و اصول حاکم بر تعاملات اجتماعی بر درک انسان از وقایع محیط تأثیر شگرف گذاشته و تفکر، شناخت و رفتار او را در جامعه شکل می‌دهد.

طی سال‌های اخیر، زبان‌شناسان آمریکایی و اروپایی نه‌تنها یافته‌های این حوزه را در محافل حقوقی مورد توجه قرار داده‌اند، بلکه تلاش‌های گسترده‌ای نیز به‌منظور شناساندن این رشته نوین انجام داده و در این راه مقالات و کتاب‌های زیادی به رشته تحریر درآورده‌اند. از میان محققان غیر ایرانی که در عرصه زبان‌شناسی حقوقی به پژوهش و بررسی مبادرت نموده‌اند، می‌توان از لین فوت^{۱۱} (۲۰۰۷) نام برد که در بخشی از رساله دکتری خویش، اصول همکاری گرایس (۱۹۷۵) را در پاسخی که مظنونین به سؤالات مطرح‌شده از سوی بازپرسان می‌دادند و همچنین سبک ارتباطی آنان را در طی چنین تعاملاتی بررسی نمود. وی در این مطالعه، اصل ادب در زبان را نیز مدنظر قرار داد. از نظر لین فوت تشخیص سرپیچی از اصول کمیت و کیفیت به‌مراتب آسان‌تر از اصول ارتباط و شیوه است. مظنونین به‌وفور از اصل کمیت (با عدم توقف در گفتار)، کیفیت (انکار اتهام مبنی بر مشارکت در جرم) و ادب (با دشنام و ناسزاگویی، خشونت و توهین کلامی به پلیس جلب و کارکنان زندان) تخطی می‌کنند. این پژوهشگر از افراد و وقایعی نام می‌برد که به موقعیت حاضر بی‌ارتباط بوده و به‌طور مداوم از شأن و جایگاه خود جهت نمایش اقتدار استفاده می‌کنند.

تعیین این موضوع که آیا گوینده‌ای چهار اصل همکاری گرایس را نقض کرده یا بدان پایبند بوده است، نیاز به تفسیر دارد. از این رو در خصوص یک گفته یکسان، افراد به نتایج مختلفی دست می‌یابند؛ چراکه روش تفسیر مردم نسبت به یک گفته، موضوعی کاملاً شخصی و ذهنی است؛ اما جایی که گوینده از یکی از این اصول تخطی نماید، به این معناست که سهم خود را در همکاری کمرنگ و نامشخص نموده و چه‌بسا که ممکن است اصول دیگر را نیز نقض کرده باشد.^{۱۲} به اعتقاد گرایس، نقض هر یک از

11. Kerry Linfoot, "Forensic Linguistics: First-Contact Police Interviews and Basic Officer Training". *International Journal of Speech, Language and the Law*, 15, 2(2009), 267-270.

12. Amin Mohammadzadegan Khoyi & Biook Behnam, "Discourse of Law: Analysis of Cooperative Principles and Speech Acts in Iranian Law Courts", *Asian Journal of Education and e-Learning*, 2,

این شاخص‌ها منجر به «تضمن مکالمه‌ای»^{۱۳} می‌گردد؛ به این معنا که گفتار، تفسیری فراتر از کلماتی که ادا می‌شوند، دریافت می‌کند. وی معتقد است که توانایی ارتباطی گویشوران با استفاده از این چهار اصل همکاری افزایش می‌یابد. این اصول اغلب در مکالمات نادیده گرفته می‌شوند و در نتیجه آن، پیام ارتباطی دارای معنای ضمنی شده و از گفتار صریح، معنای غیرصریح حاصل می‌شود. در همین راستا هادسون^{۱۴} (۱۹۸۰) اذعان می‌دارد وقتی یکی از طرفین گفتگو، یکی از اصول همکاری را نقض نماید، طرف دیگر در پی کشف معنای تلویحی در کلام اوست. کاتینگ^{۱۵} (۲۰۰۲) در رابطه با مبادرت به نقض اصول همکاری در مکالمه، گاهی اوقات آن را عامدانه و توافقی عنوان می‌کند. به این معنی که این نوع تخطی از هر یک از اصول ممکن است به لحاظ اجتماعی مورد تأیید بوده و نسبت به رعایت آن در اولویت باشد؛ مانند زمانی که فرد ترجیح می‌دهد نظر واقعی خود را در مورد ظاهر دوست خود در صورت درخواست اعلام نظر از وی، مطرح نکند و بدین ترتیب اصل کیفیت را نقض نماید؛ اما گاهی این تخطی از اصول همکاری به منظور فریب و گمراه نمودن مخاطب انجام می‌گیرد و غیرتوافقی است. مؤمنی و عزیزی^{۱۶} در خصوص نقض اصول همکاری از سوی مترجمین در اتاق بازرگایی و در جایی که موظف به پاسخگویی هستند، اعلام می‌دارند که این تخطی هدفمند و به قصد فریب بازرسان و اختلال در روند بازرگایی صورت می‌گیرد. بر این اساس با توجه به نظریه اصول همکاری می‌توان با بررسی میزان بسامد وقوع هر یک از اصول کمیت، کیفیت، ربط و شیوه در مکالمات دادگاه مشخص نمود که کدام یک از این اصول، توسط چه کسانی و به چه منظور پیروی و یا تخطی می‌شود. همچنین با رعایت اصول کاربردشناختی از جمله اصل همکاری در مکالمه می‌توان اهمیت و تأثیر این اصول را در مقایسه با دیگر عوامل موقعیتی کشف نمود.

۲- چهارچوب نظری پژوهش

اصول همکاری در مکالمه توسط گرایس به منظور نمایاندن سطح معینی از همکاری میان مشارکین در گفتگو معرفی شد. گرایس معتقد است که تبدلات کلامی را نمی‌توان صرفاً مجموعه‌ای از اظهارات دانست، بلکه تا حدودی روابط مشارکتی در آن حکم‌فرما است. در این شراکت هر فرد شرکت‌کننده در

4(2014), 312-322.

13. Conversational Implicature

14. Richard A. Hudson, *Sociolinguistics* (Cambridge: Cambridge University Press, 2012)

15. Joan Cutting, *Pragmatics and Discourse: A Resource Book for Students* (London: Routledge, 2002)

۱۶. مؤمنی و عزیزی، پیشین، ۱۵۹-۱۷۵.

مکالمه، میزانی از این حرکت دوسویه را شناسایی می‌کند.^{۱۷} در این پژوهش، اصول چهارگانه اصول همکاری در گفتمان گرایس که «کمیت»، «کیفیت»، «ربط» و «شیوه» نامیده شده‌اند، طبق یافته‌های سبالوس و سوزاس^{۱۸} (۲۰۱۸) و اسپربر و ویلسون^{۱۹} (۱۹۹۵) در گفتمان دادگاه‌های ایران بررسی شد. چهارچوب نظری و پیشینه پژوهش نشان می‌دهد، چهار شاخص مدنظر گرایس، «نظریه کلی ارتباط»^{۲۰} را مطرح نموده است. تمرکز این نظریه بر این ایده استوار است که وقتی افراد با هم ارتباط برقرار می‌کنند، سعی دارند که ارتباط آنچه به آنان گفته می‌شود را نیز مشخص نمایند. تصور اسپربر و ویلسون از ارتباط، یک پدیده مقیاسی است؛ به این معنا که در یک تبادل کلامی، برخی گفته‌ها بسیار مرتبط و برخی دیگر کمتر مرتبط است و نیاز به تلاش در جهت پردازش دارند. در همین رابطه، آنان از عنوان «ارتباط بهینه»^{۲۱} استفاده می‌کنند. تحت تعریف این عنوان، گاهی گفته‌هایی که کمتر مرتبط هستند، استنباطی به همراه دارند که اگر مرتبط‌تر بیان می‌شدند، بسیار بی‌ادبانه به نظر می‌آمدند. در ادامه، اصول همکاری گرایس (۱۹۷۵) در مکالمه معرفی می‌شوند.

۲-۱- اصل کمیت

این اصل به‌طور خلاصه می‌گوید که فراتر و یا کمتر از نیاز سخن نگویند.^{۲۲} توصیف گرایس از این گفته، آن است که تا آنجا که لازم است، مشارکت‌کنندگان باید اطلاع‌رسانی مفید و مناسبی در مکالمه داشته باشند؛ به این معنا که متناسب با اهداف فعلی مکالمه سخن بگویند. به‌علاوه مشارکت‌کنندگان نباید سهم اطلاع‌رسانی خود را در مکالمه بیش از آنچه لزوم آن احساس می‌شود، انجام دهند. در همین راستا می‌پر^{۲۳} (۲۰۰۹) نیز اذعان می‌دارد که هر ارتباطی باید بین تولید بیش‌ازحد و بسیار اندک اطلاعات تعادل برقرار نماید. در ادامه بریده‌ای از مکالمات دادگاه که بین نماینده دادستان و شاهد در پرونده قتل است، به‌عنوان مثال ارائه می‌گردد. در این مکالمه شاهد در پاسخ به پرسش مقام قضایی، اطلاعات کافی ارائه نداده و به عبارتی اصول کمیت را نقض می‌کند؛

نماینده دادستان: اون شب چی به این پسر گفتید آقای ابراهیمی؟

۱۷. مریم مهرابی و راحله گندمکار، «نقش اصول گرایس در تعبیر فیلم فروشنده»، زبان شناخت، ۱۳، ۲(۱۴۰۱)، ۱۵۷-۱۸۴.
18. Ceballos & Sosas, Op. Cit. 17-31.

19. Dan Sperber & Deirdre Wilson, *Relevance: Communication and Cognition*, 2nd ed. (Oxford: Blackwell, 1995)

20. General Theory of Relevance

21. Optimal Relevance

۲۲. مهرابی و گندمکار، پیشین، ۱۵۷-۱۸۴.

23. Charles F. Meyer, *Introducing English linguistics* (Cambridge: Cambridge University Press, 2009)

شاهد: گفتم مواظب حسام باشه. (نقض اصول کمیت)

نماینده دادستان: مواظب پیش باشه؟

شاهد: خوب، حسام آدم روبه‌راهی نبود آقا. این آقا هم با یک دخترخانمی اومده بود به اون جور مهمونی.

نماینده دادستان [با تأکید]: شما چی بهش گفتید آقای ابراهیمی؟

۲-۲- اصل کیفیت

این اصل به اختصار به بحث صداقت و راستی در مکالمه اشاره دارد.^{۲۴} در این خصوص، گرایس اذعان می‌دارد که گویندگان نباید آنچه را که معتقد به نادرستی و یا ناراستی‌اش هستند، در مکالمات عنوان نمایند. همچنین به‌زعم وی، سخنی که شواهد کافی پیرامون آن وجود ندارد، نباید توسط گویندگان بر زبان رانده شود. در تبدلات کلامی و حتی غیرکلامی، این فرض وجود دارد که آنچه گوینده و یا نویسنده می‌گوید، صادقانه بوده و حقیقت دارد.^{۲۵} اما در برخی تعاملات، پرسش‌هایی مطرح می‌شود که مخاطب گمان می‌کند ارائه پاسخ صادقانه و صریح ممکن است موجب جریحه‌دار شدن احساسات پرسشگر شود؛ در نتیجه ممکن است پاسخ‌هایی خلاف واقع دهد. در چنین شرایطی هرچند که پاسخ از سر ناراستی و عدم صداقت بوده، اما پرسشگر آن را صادقانه تلقی می‌کند. به‌عنوان مثال زمانی که نفر اول، نظر دوست خود را راجع به رنگ و مدل لباسی که به‌تازگی خریداری کرده، جویا می‌شود، نفر دوم با وجود نظر منفی خود، ممکن است از جملات تعریفی استفاده نماید. موضوعی که در اینجا رخ می‌نماید و اشاره به آن خالی از لطف نیست، مسئله ادب در تعامل است. اغلب وجود این مفهوم کاربردشناختی، مسائل دیگر را تحت الشعاع خود قرار می‌دهد.^{۲۶}

۲-۳- اصل ربط

بنا بر آرای گرایس، این اصل بیان می‌دارد که گویشوران در مکالمه باید در راستای موضوع مکالمه سخن بگویند و از آن منحرف نشده و فاصله نگیرند.^{۲۷} در این رابطه‌ی پر معتقد است، درک این موضوع که چه چیزی در مکالمات مرتبط شمرده می‌شود و چه چیزی نامرتب، بستگی به بافت مکالمه داشته و

24. Dan Zhang, "Conversation Analysis in Courtroom Discourse", *International Conference on Education, Management, Commerce and Society*, (2015), 551-554.

25. Yule, Op. Cit.

26. Meyer, Op. Cit.

27. Ceballos & Sosas, Op. Cit. 17-31.

از مکالمه‌ای تا مکالمه دیگر متفاوت است.^{۲۸} گاهی بروز سخنان بی‌ربط در مکالمات با تغییر موضوع درآمیخته است. به‌عنوان مثال در گفتگویی که در پرونده کلاهبرداری بین دو شریک کاری اتفاق افتاده، گوینده اول از گوینده دوم در مورد نقل مکان به آپارتمان جدیدش سؤال می‌کند؛ اما در چند نوبت، موضوع مکالمه توسط گویندگان تغییر می‌کند.

تو آپارتمان جدیدت مستقر شدی؟

هنوز نه به‌طور کامل. سفارش جدید که گرفتی، خبرم کن.

امروز بازار کساد بود؛ اما ظهر یکی بهت زنگ زد.

چکار داشت؟

گفتم اسباب‌کشی داری و یکی دو روز نیستی.

در مکالمات روزمره، تغییر موضوع امری طبیعی است؛ چراکه موضوعات از پیش طراحی شده که افراد بخواهند در حین گفتگو راجع به آن بحث نمایند، وجود ندارد.^{۲۹} زمانی که افراد به‌طور اتفاقی با هم گفتگو می‌کنند، آزاد هستند تا موضوعات مکالمه را به میل خود تغییر دهند، بی‌آنکه اصل ربط را نقض کرده باشند؛ اما در برخی بافت‌های رسمی، ممکن است از گویندگان انتظار رود که حول محور مورد بحث سخن بگویند. به نمونه‌ای از تخطی از اصل ربط از پرونده اختلاس در گفتمان دادگاه توجه کنید:

قاضی: شرکت فال رو خودت انتخاب کردی؟

متهم: ترکیه که بودم، شخصی به من مراجعه کرد و گفت که من در کار نفت هستم. اونو نمی‌شناختم.

با شمس تماس گرفتم که باهاش جلسه بگذاره. (تخطی از اصل ربط)

قاضی: فال رو خودت شناسایی کردی یا نه؟

متهم: در ملاقاتی که بین شمس و اون فرد بود، این شرکت معرفی شد.

قاضی: شمس مدعیه شرکت فال رو با هم بازدید کردید.

۲-۴- اصل شیوه

بر اساس این اصل، مشارکت‌کنندگان باید از شفافیت و وضوح سخن خود اطمینان داشته و از بیان آنچه موجب ابهام در فهم می‌شود، پرهیز نمایند. گرایس شفافیت در کلام را در توجه به چهار عامل «خودداری از ابهام، ابهام، زیاده‌گویی و بی‌نظمی» عنوان می‌کند.^{۳۰} در این خصوص، می‌یر نیز معتقد

28. Ibidem

۲۹. مؤمنی و عزیزی، پیشین، ۱۵۹-۱۷۵.

30. Zhang, Op. Cit.

است که وضوح و شفافیت در آنچه گفته و یا نوشته می‌شود، عنصر ارزشمندی تلقی می‌گردد.^{۳۱} در برخی گفتمان‌ها مانند همایش‌های علمی و تخصصی، سخنرانان در آغاز کلام به صراحت با مخاطبان خود در خصوص رئوس مطالب و کلیات بحث سخن می‌گویند؛ چراکه در نظر دارند با ارائه یک چهارچوب، مخاطب را با روند بحث خود آشنا نمایند. چنین آغازی در مکالمات روزمره و خودجوش اغلب نامناسب و عجیب به نظر می‌آید؛ زیرا این مکالمات، ساختار سازمانی تا حدودی آزاد و بدون قید و شرطی دارند؛ اما در بافت دادگاه، قضات اغلب از این روش در شروع جلسات دادرسی استفاده می‌کنند. به‌عنوان نمونه، بریده زیر که خطاب به آغازین قاضی در جلسه محاکمه است، از نظر می‌گذرد.

«قاضی: بر اساس ماده ۳۵۴ قانون آیین دادرسی کیفری به حضار در جلسه از باب حفظ نظم دادگاه تذکر می‌دم. حمید فلاح هروی به دلیل اینکه حالش بد شده، در حال حاضر در دادگاه حاضر نیست. وکیل ایشان حضور داره و دفاعیه رو قرائت می‌کنه. در جلسه قبل مطالبی عنوان شد که جا داره بابک زنجانی در این جلسه به بیان نقش حمید فلاح هروی و مهدی شمس بپردازه.»

اصل شیوه، علاوه بر کل گفتمان باید در ارتباط با تک‌تک گفته‌ها نیز رعایت شود. تحقیقاتی که در خصوص مسائل روان‌شناسی زبان صورت گرفته است، وضوح کلام را در اجتناب از اسم‌سازی‌های مکرر و استفاده از ساختارهای فعل‌محور در جمله عنوان می‌کنند؛ به عبارت دیگر گرایش گویندگان به استفاده از سبک اسمی در کلام، سطح بالایی از انتزاع را رقم می‌زند که در تقابل با اصل شیوه قرار دارد.^{۳۲}

۳- روش پژوهش

پژوهش حاضر، یک تحقیق ترکیبی و از نوع کیفی و کمی است و داده‌ها به دور روش توصیفی (محاسبه بسامد و درصد مؤلفه‌های اظهارشده توسط قضات و متهمان) و استنباطی (محاسبه تطبیقی مکالمات قضات و متهمان با آزمون کی دو) تحلیل می‌شوند. بیکره زبانی این پژوهش را ۳۴ فیلم کوتاه و بلند، به روش نمونه‌گیری در دسترس، با مجموع زمان ۱۳۵ دقیقه و به تعداد ۶۱۸۰ جمله (۲۹۱۲ جمله مربوط به قضات و ۳۲۶۸ جمله متعلق به متهمان) تشکیل می‌دهند که همگی مربوط به جلسات علنی دادگاه‌های کیفری و جلسات بازپرسی در ایران بوده و از آرشیو شبکه مستند صداوسیما استخراج گردیده‌اند. این فیلم‌ها با موضوعات مختلف کیفری از قبیل سرقت، درگیری، آدم‌ربایی، قتل، آزار زنان،

31. Meyer, Op. Cit.

32. Rosemary L. Hake & Joseph M. Williams, "Style and its Consequences: Do as I Do, not as I Say", *College English*, 43, 5(1981), 433-451.

اختلاس، عملیات تروریستی، جاسوسی، فساد نفتی، فساد بانکی و غیره هستند. در این پیکره زبانی، مکالمات بین قاضی و متهم مورد نظر و تحلیل قرار گرفت (لازم به ذکر است که در خصوص جلسات بازپرسی، صرفاً کلام متهمان تحلیل گردید). پس از پیاده‌سازی مکالمات، جملات بر مبنای اصول همکاری گرایس (۱۹۷۵) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. در این پژوهش همچنین از آمار توصیفی و استنباطی (آزمون کی دو^{۳۳}) به وسیله نرم‌افزار آماری SPSS، نسخه ۲۴ جهت تشخیص اختلاف معنادار در سبک گفتمان قضات و متهمان و رابطه معناداری آنها انجام شد.^{۳۴} در محاسبه این آزمون چنانچه «درجه معناداری»^{۳۵} کوچک‌تر از ۰/۰۵ به دست آمد، به منزله اختلاف معنادار در استفاده از مقوله مورد نظر بین دو گروه قضات و متهمان در نظر گرفته شده است.

۴- یافته‌ها

یافته‌های تحقیق شامل تجزیه و تحلیل مکالمات پرونده‌های کیفری ایران که بین قاضی و متهم در جریان بوده است، بر مبنای رعایت و یا نقض اصول همکاری گرایس (۱۹۷۵) از نظر می‌گذرد. نمونه‌ای از تحلیل‌ها در مکالمات چهاردهمین جلسه رسیدگی به اتهامات متهمین پرونده فساد نفتی که با حضور بابک زنجانی در شعبه ۲۸ دادگاه انقلاب با ریاست قاضی مقیسه در مکالمه زیر آمده است. عدم رعایت اصل همکاری با نشانگر # و رعایت آن بدون # نشان داده شده است. نمونه‌هایی از عدم رعایت اصول همکاری گرایس توضیح داده می‌شود.

قاضی: در خصوص مشارکت حمید فلاح هروری در بانک F.I.I.B و فروش بانک F.I.I.B. به بانک ملت و مبلغی که از بانک ملت به فلاح هروری تعلق گرفت، توضیح بدید. (رعایت اصل کمیت) (رعایت اصل شیوه)

متهم: قطعاً نیازی به اینکه در خصوص خودم صحبت کنم، ندارم. ولی مدارکی به دست من رسیده و اون رو به دادستان ارسال کردم و در جلسات اول هم به شما اعلام کردم. (# اصل شیوه) (# اصل ربط)

تحلیل: در این پاره‌گفت، وجود مدارک که در حال حاضر در دسترس نیست، نوعی ابهام‌گویی است و متهم، اصل شیوه که شفافیت لازم دارد را رعایت ننموده است. متهم در خصوص ادعای قاضی در

33. Chi-square (X2)

34. John. W. Creswell, *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches*, 3rd ed. (Thousand Oaks, CA: Sage Publications, 2009)

35. P-value

مورد مشارکت حمید فلاح هروی در بانک F.I.I.B و فروش بانک F.I.I.B. به بانک ملت و مبلغی که از بانک ملت به فلاح هروی گرفته، هیچ توضیحی نداده است.

قاضی: مدارک رو به دادستان ارائه کردی و قراره بررسی بشه. الان به‌عنوان مطلع و مسئول تشکیلات در دادگاه حضور دارید. این جلسه دادگاهی شما نیست! بنابراین به سؤالاتی که پرسیده می‌شه، جواب بدید. (رعایت اصل کمیت) (رعایت اصل ربط)

متهم: برج چهار سال ۹۱ با وزارت نفت شروع به کار کردیم. قبل از این تاریخ ما فعالیت رو با آقای شمس و فلاح در موارد مختلف داشتیم. در واقع از سال ۸۸ هر دو با من کار می‌کردند. آقای شمس در مورد هواپیما و خرید کشتی در سال ۹۰، یعنی یک سال قبل از حضور در وزارت نفت با من همکاری می‌کرد و این موضوع هیچ ربطی به وزارت نفت نداره. (# اصل ربط)

قاضی: فلاح در چند درصد از هلدینگ شریک بوده و چه مدت عضو بوده؟ در این باره توضیح بدید. (رعایت اصل شیوه)

متهم: حدوداً از سال ۸۹ تا سال ۹۱ زمانی که می‌خواستیم کار رو با وزارت نفت شروع کنیم، این همکاری وجود داشت. تا اینکه وزارت اطلاعات خواست که ایشون رو کنار بگذارم. (# اصل ربط)

تحلیل: متهم پاسخ در مورد اینکه چند درصد از هلدینگ شریک بوده و چه مدت عضو بوده؟ را نمی‌دهد و اصل ربط را رعایت نمی‌کند.

قاضی: که استخاره گرفت و خوب اومد که کنار تو بمونه. (# اصل ربط)

تحلیل: قاضی با قطع سخن متهم مجدداً به موضوعات قبلی برمی‌گردد که ربطی به درصد از هلدینگ و سؤال قبلی ندارد.

متهم: اینکه می‌گند بانک رو چهار میلیارد فروختند، کذب محضه. بانک دو قسمت داره. لایسنس رو چهار میلیون دلار خریدیم. وقتی خواستیم با بانک ملت مشارکت کنیم، اونو هفت میلیون دلار به مشارکت گذاشتیم. نود میلیون دلار شامل ساختمان بانک و حساب‌ها می‌شه. اینکه سهم شصت درصدی رو واگذار کردیم، یعنی شصت درصد اموال موجود مثل پول نقد، دو تا ساختمان، ماشین، پول‌هایی که در بانک روسیه، بانک تجارت و بانک تاجیکستان بوده رو شامل می‌شه. تمام سود ما سه میلیون دلار بود. جناب قاضی، آقای فلاح در هیچ‌کدام از کارهای نفتی دخالتی نداشت. (# اصل ربط)

تحلیل: ارتباط آقای فلاح با کارهای هلدینگ ربطی به نظر و سؤال قبلی قاضی ندارد.

قاضی: از این مبلغ خرید و فروش، چه میزانی رو به فلاح هروی پرداخت کردید؟ توضیح بدید.
(رعایت اصل شیوه)

متهم: سه میلیون یورو به فلاح دادم. (رعایت اصل ربط و # اصل کمیت)
تحلیل: توضیحات مربوط به علل پرداخت به فلاح داده نشده است و کمتر از اطلاعات خواسته شده،
متهم پاسخ داده است. این امر باعث شده که قاضی مرتب سؤالات پی در پی کند.

قاضی: به چه منظور این مبلغ رو دادید؟ (رعایت اصول شیوه و ربط)
متهم: به این دلیل که کار می‌کرد. (# اصول شیوه و کیفیت)
تحلیل: اصل شفافیت اینکه وی چه کاری می‌کرد؟ اصل شیوه را نقض کرده است. اصل کیفیت هم رعایت نشده است، زیرا متهم به دروغ می‌گوید: به این دلیل که کار می‌کرد، در حالی که کار نمی‌کرده و فقط موضوع اختلاس بوده است.

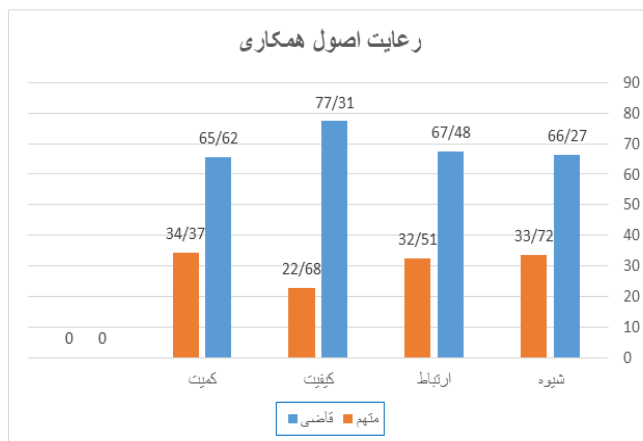
جدول ۱: متغیر اصول همکاری در مکالمه

ردیف	اصول	رعایت اصول همکاری			نقض اصول همکاری		
		قاضی	درصد	متهم	درصد	قاضی	درصد
۱	کمیت	۳۱۵	۶۵/۶۲	۱۶۵	۳۴/۳۷	۲۴	۱۶/۶۶
۲	کیفیت	۲۲۵	۷۷/۳۱	۶۶	۲۲/۶۸	۲۷	۱۶/۳۶
۳	ربط	۳۳۰	۶۷/۴۸	۱۵۹	۳۲/۵۱	۱۲	۸/۶۹
۴	شیوه	۳۴۲	۶۶/۲۷	۱۷۴	۳۳/۷۲	۱۵	۱۶/۱۲
	جمع	۱۲۱۲	۶۸/۲۴	۵۶۴	۳۱/۷۵	۷۸	۱۴/۴۴

مطابق با جدول فوق و آمار حاصل از بررسی رعایت اصول همکاری در داده‌های پژوهش حاضر چنین برمی‌آید که در مکالمات قاضی، اصل «شیوه»، بیشترین میزان تکرار و اصل «کیفیت»، کمترین میزان وقوع را دارا بوده‌اند. همچنین در مکالمات متهم، اصل «شیوه»، بالاترین میزان وقوع و اصل «کیفیت»، پایین‌ترین میزان تکرار را داشته‌اند.

مضاف بر این، طبق آمار به‌دست‌آمده از جدول فوق که از بررسی نقض اصول همکاری در مکالمات دادگاه حاصل شده است، چنان آشکار می‌گردد که در مکالمات قاضی، اصل «کیفیت»، بالاترین و اصل «ربط»، پایین‌ترین میزان نقض را داشته‌اند و این در حالی است که در مکالمات متهم، اصل «کیفیت»،

حائز بیشترین و اصل «شیوه»، حائز کمترین میزان نقض بوده‌اند.

نمودار ۱: مقایسه درصد اصول گرایس در متغیر رعایت اصول همکاری بین قاضی و متهم در مکالمات دادگاه

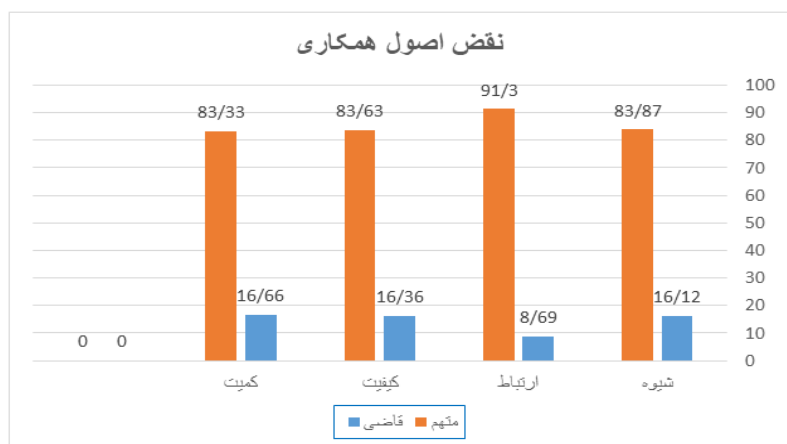
نمودار ۱ نشان می‌دهد که قضات در مقایسه با متهمان، اختلاف معناداری در بذل توجه به رعایت کلیه اصول همکاری در مکالمات دادگاه دارند. آن‌چنان‌که پیدا است، متهمان نیز به میزان کم به این مسئله اهتمام داشته‌اند.

جدول ۲: آزمون رعایت اصول همکاری در مکالمه

ردیف	اصل	قاضی	متهم	کی دو	درجه آزادی	معناداری
۱	کمیت	۳۱۵	۱۶۵	۱۳/۶۳	۳	۰/۰۰۳
۲	کیفیت	۲۲۵	۶۶			
۳	ربط	۳۳۰	۱۵۹			
۴	شیوه	۳۴۲	۱۷۴			
	جمع	۱۲۱۲	۵۶۴			

جدول ۲ نشان می‌دهد که رعایت اصول همکاری بین قضات و متهمان با درجه آزادی ۳، در سطح معناداری ۰/۰۰۳ و کی دو ۱۳/۶۳ تفاوت معناداری دارد؛ به عبارت دیگر قضات و متهمان در رعایت اصول همکاری مکالمه با یکدیگر اختلاف معناداری در محیط دادگاه دارند. در نتیجه، سؤال شماره یک

مبنی بر عدم تفاوت در رعایت اصول همکاری در مکالمه بین قضات و متهمان، رد می‌گردد.

نمودار ۲: درصد اصول گرایس در متغیر نقض اصول همکاری بین قاضی و متهم در مکالمات دادگاه

نمودار ۲ نشان می‌دهد که متهمان با اختلاف معنادار نسبت به قضات، مبادرت به نقض تمام اصول همکاری در مکالمات دادگاه می‌نمایند. همان‌طور که از نمودار مشخص است، میزان نقض این اصول برای قضات بسیار اندک است.

جدول ۳: آزمون نقض اصول همکاری در مکالمه

ردیف	اصل	قاضی	متهّم	کی دو	درجه آزادی	معناداری
۱	کمیت	۲۴	۶۰	۹/۶۱	۳	۰/۰۰۲
۲	کیفیت	۱۷	۷۸			
۳	رابط	۱۲	۹۶			
۴	شیوه	۱۰	۳۸			
	جمع	۶۳	۲۷۲			

جدول ۳ نشان می‌دهد که نقض اصول همکاری بین قضات و متهمان با درجه آزادی ۳، در سطح معناداری ۰/۰۰۲ و کی دو ۹/۶۱ تفاوت معناداری دارد؛ به عبارت دیگر، قضات و متهمان اصول همکاری مکالمه با یکدیگر را در محیط دادگاه با اختلاف معنادار نقض کرده‌اند. در نتیجه سؤال شماره دو مبنی بر عدم تفاوت در نقض اصول همکاری در مکالمه بین قضات و متهمان، رد می‌گردد. به این

معنا که قضات و متهمان در نقض اصول همکاری در مکالمه با اختلاف معنادار عمل نموده‌اند.

نتیجه‌گیری

در پاسخ به سؤال یک مبنی بر چگونگی بازنمون بسامد اصول همکاری گرایس در گفتمان دادگاه و علت تفاوت در بسامد این اصول، بر اساس آمار حاصل از تحلیل توصیفی داده‌های پژوهش حاضر آشکار گردید که در مقوله «رعایت اصول همکاری»، قضات بیشترین تا کمترین تکرار را در اصول «شیوه»، «ربط»، «کمیت» و «کیفیت» داشته‌اند. همان‌طور که این آمار نیز نشان می‌دهد، رعایت اصل شیوه در کلام قضات به دلیل تأثیر آن در روشن‌سازی مصادیق جرم، مباحث مربوطه و تفهیم اتهام و در نتیجه یک قضاوت منصفانه در سراسر جلسات دادرسی مورد توجه قرار دارد. علت حداکثری بسامد اصل «شیوه» را می‌توان در پابندی قضات به استفاده از سخنان صریح، شفاف و عاری از هرگونه ابهام دانست؛ چراکه قانون، مسئولیت خطیر قضاوت و تعیین مجازات خاطیان را بر عهده آنان نهاده است. از این رو قضات تلاش می‌کنند که با زبان گویا به گفتگو با متهمان پرداخته و در زمینه تفهیم اتهام و طرح سؤال از آنان نهایت دقت را داشته باشند. برای نیل به این هدف، آنان همواره درصدد هستند تا میزان درک متهمان را از جریان محاکمه با کنترل نوع پاسخگویی آنان و اطمینان از تناسب آن با سؤال، ارزیابی نمایند؛ بنابراین در جریان دادرسی، قضات اغلب از زبان معیار استفاده نموده و کمتر از اصطلاحات و عبارات نامأنوس که مربوط به گویش و یا لهجه خاص باشد، بهره می‌برند. قضات با اتکا بر اصل ربط، اشراف و تسلط خود را بر موضوع و مباحث جلسات نشان داده و در طی محاکمه، کلام متهمان را همچنان بر محور گفتگو حفظ می‌کنند. از آنجا که قضات باید تصمیم‌گیری نهایی خود را در خصوص پرونده علاوه بر مستندات آن، بر اساس دفاعیات متهم انجام دهند، لذا سعی می‌کنند با رعایت اصل کمیت، حدّ سخن را نگه داشته و بیشتر شنونده خوبی در مقابل متهم باشند. همچنین علت بسامد حداقلی اصل «کیفیت» در مقایسه با سایر اصول را می‌توان به محتویات پرونده‌ها نسبت داد؛ چراکه این محتویات محدود به یک سری حقایق است که در پرونده کاملاً مشخص هستند. لذا کلام آنان مبتنی بر رعایت اصل کیفیت بوده و نیازی به دروغ‌گویی در مقابل متهمان ندارند.

همچنین مشخص شد که متهمان داده‌های این پژوهش، بالاترین تا کمترین میزان وقوع را به ترتیب در اصول «شیوه»، «کمیت»، «ربط» و «کیفیت» کسب کرده‌اند. در این خصوص، علل وقوع حداکثری «رعایت اصل شیوه» را می‌توان به اهمیت نتیجه دادرسی برای متهمان نسبت داد. از آنجا که بیشتر متهمان پیکره مورد پژوهش را مدیران و مقامات بلندپایه تشکیل می‌دادند، بدیهی است که

این افراد به دلیل برخورداری از تحصیلات عالی، قدرت سخنوری، اعتمادبه‌نفس و اتکا به حمایت از قدرت‌های خارج از سازمان سعی می‌کردند که در جریان دفاع تا حد ممکن صراحت لهجه داشته و کمتر با زبان نامفهوم و آمیخته با ابهام سخن بگویند. این متهمان به‌خوبی می‌دانند که به‌منظور حفظ شخصیت و سوابق پیشین خود در اذهان عمومی و نیز کسب نتیجه بهتر در این تعاملات زبانی، نیازمند یک دفاعیه شفاف و تأثیرگذار، حفظ جانب سخن، ارائه پاسخ‌ها و اطلاعات درخور شأن و به دور از هرگونه ناراستی هستند؛ چراکه به سبب پست و مناصب اجرایی خود، جایی برای پنهان‌کاری وجود ندارد. از طرفی در خصوص متهمانی که به طبقات پایین جامعه تعلق داشتند، دلیل بسامد حداقلی رعایت اصل «کیفیت» را می‌توان به عدم صداقت و ارائه اطلاعات نادرست به هدف کتمان حقیقت و پیچاندن دادگاه نسبت داد؛ چراکه متهمان خود را در ورطه عذاب گرفتار می‌بینند و پرواضح است که برای رهایی از مکافات، چاره‌ای جز توسل به این نوع گفتار ندارند.

به‌علاوه مشخص گردید که در مقوله «نقض اصول همکاری»، قضات بیشترین تا کمترین رخداد وقوع را به ترتیب در اصول «کیفیت»، «کمیت»، «شیوه» و «ربط» و متهمان نیز بالاترین تا کمترین فراوانی را به ترتیب در اصول «کیفیت»، «ربط»، «کمیت» و «شیوه» کسب کرده‌اند. اصول همکاری زمانی در کلام قضات نقض می‌گردد که متهمان ارزش‌ها و قوانین حاکم بر جلسات دادرسی را نادیده می‌گیرند. متهمان، به‌ویژه آنان که مرتکب جرایم سنگین شده‌اند و تبحری در دفاع ندارند، به‌وفور اصول مذکور را نقض می‌کنند.

همچنین پیرامون بحث فزونی «نقض اصل کیفیت» برای قضات و متهمان می‌توان بزرگ‌نمایی وقایع در جهت پیشبرد مقاصد هر دو طرف مکالمه را علت احتمالی دانست. قضات به‌منظور محکوم نمودن عملکرد متهمان در جرم صورت‌گرفته می‌کوشند تا با این ابزار در سخنان خود مبالغه نموده و خطای متهمان و عقوبت آن را سنگین نشان دهند تا بدین وسیله آنان را به همکاری با دستگاه قضا ترغیب نمایند. همچنین به‌منظور سرزنش متهمان، گاهی قضات سخنان خود را با غلوه‌ها و اغراق‌هایی همراه می‌کنند. از این رو به میزان کم، سرپیچی از این اصل در کلام آنان مشاهده می‌گردد. نمونه این مسئله در پرونده زنجانی نیز مشاهده شد. در خصوص متهمان نیز این شیوه از گفتار در جلسات دفاعیه به‌منظور برجسته‌سازی دلایل وقوع جرم و سرپوش گذاشتن بر قصور خود است. به‌علاوه علت وقوع حداقلی «نقض اصل ربط» برای قضات را می‌توان در تسلط آنان بر موضوع و مباحث جلسه و همچنین تبحر در مواجهه کلامی با متهمان دانست. قضات تلاش می‌کنند تا با توجه بیشتر به این اصل و نقض

حداقلی آن، همواره محور گفتگو را حفظ نموده و با شیوه‌های مختلف، اطلاعات لازم جهت رمزگشایی از نقاط کور پرونده را از متهمان کسب نمایند. مضاف بر آن، علت بسامد پایین «نقض اصل شیوه» در متهمان را می‌توان به استفاده حداقلی از لهجه خاص و یا سبک گفتاری کوچک‌بازاری و به تبع آن مبادرت کمتر به کاربرد اصطلاحات و الفاظ نامأنوس در گفتار متهمان پرونده‌های مورد بررسی نسبت داد. توجه بیشتر متهمان به این موضوع، مانع از بروز ابهام و یا عدم شفافیت در کلام گشته و در نتیجه اصل شیوه، کمتر نقض شده است.

نتایج حاصل از این بحث با نتایج مطالعه تقی‌پور (۱۳۹۰) مطابقت ندارد؛ چراکه این پژوهشگر در مقوله نقض اصول همکاری، بیشترین و کمترین تخطی در کلام متهمان را به ترتیب در اصول ربط و کمیت اعلام کرده است. شاید این امر به دلیل این باشد که متهمان سعی دارند با جملات بی‌ربط، جریان دادرسی را مبهم و بی‌ارتباط با موضوع جلوه دهند و در جریان دادرسی خلل ایجاد نمایند. کمترین تخطی در اصل کمیت، ممکن است به این دلیل باشد که متهم در مقابل سؤالاتی با پاسخ بسته بله/خیر و یا کوتاه روبه‌رو می‌شود و چاره‌ای جز پاسخ مناسب ندارد؛ اما یافته‌های این پژوهش با نتایج مطالعه عباس‌زاده (۱۳۹۹) از این جهت همسو است که وی نیز کمترین میزان پیروی از اصول همکاری در کلام قضات و متهمان را در اصل کیفیت عنوان کرده است؛ اما در رعایت سایر اصول همکاری، دستاوردهای مطالعه این محقق با پژوهش حاضر مطابقت ندارد؛ زیرا به این نتیجه رسیده است که در اصول شیوه، کمیت و ربط، متهمان اصل شیوه را رعایت کرده ولی دو اصل دیگر را نقض می‌کردند. نتایج این تحقیق نشان داد که در پاسخ به سؤال شماره یک مبنی بر تفاوت کاربست‌های اصول همکاری گرایش در پاره‌گفتارهای قاضی و متهم، اصول چهارگانه (شیوه، ربط، کمیت و کیفیت) تأیید می‌گردد.

در پاسخ به سؤال تحقیق دوم که چه تفاوتی بین قضات و متهمان از نظر رعایت و نقض اصول همکاری در مکالمه وجود دارد، نتایج نشان می‌دهد که بسامد انواع اصول همکاری در گفتار قضات و متهمان تفاوت معناداری دارد. نتایج، نمایانگر آن است که در مقوله «رعایت اصول همکاری»، قضات نسبت به هر چهار اصل «کمیت»، «کیفیت»، «ربط» و «شیوه» بیش از متهمان پایبند بوده و دارای اختلاف فاحش هستند. قضات در جایگاه یک مقام مسئول و به‌عنوان افراد حاذق و کارآزموده‌ای که در راه برقراری عدالت، آموزش‌ها دیده‌اند، به‌منظور انجام یک قضاوت منصفانه که عاری از هرگونه تعصب و جانب‌داری باشد، با آگاهی کامل از محتوای پرونده‌ها و مطالعه مستندات، نظرات و گزارش‌های کارشناسی مراجع ذی‌ربط در محکمه حاضر شده و با استناد به قوانین و مقررات، اقدام به سخن و

محاکمه متهمان می‌نمایند؛ از این رو در کلام خود، آن‌گونه که گرایس نیز اذعان داشته است، بیش از متهمان اندازه سخن را رعایت کرده و از زیاده‌گویی پرهیز می‌کنند. کمتر به استفاده از سخنان خلاف واقع و بی‌کیفیت مبادرت می‌کنند، بیشتر به حفظ ارتباط و پیوستگی بین مباحث مطرح شده، توجه کرده و از حاشیه رفتن جریان دادرسی جلوگیری می‌نمایند. در این راه نیز بیشتر مقید به استفاده از سخنان واضح و شفاف بوده و کمتر دست به ابهام‌گویی می‌زنند.

همچنین مشخص شد که در مقوله «نقض اصول همکاری»، متهمان نسبت به قضاات دارای اختلاف فاحش در نقض هر چهار اصل «کمیت»، «کیفیت»، «ربط» و «شیوه» هستند. علت این امر را می‌توان در موقعیت متهمان جستجو کرد. بر این اساس، متهمان به دلیل عدم برخورداری از موقعیت برتر در دادگاه و به‌منظور توجیه عملکرد ناموجه و حمایت از ادعاهای خویش، از هر دری وارد می‌شوند تا دیگران را متقاعد و با نگرش خود همسو سازند. به‌منظور این همگام‌سازی، آنان به ابزار کلامی دروغ، ابهام، نیرنگ، تهمت و غیره نیز متوسل می‌شوند. این رفتار کلامی منجر به زیاده‌گویی، سخنان بی‌ربط و خروج مکرر از بحث اصلی دادگاه می‌شود. این در حالی است که اصول یادشده توسط قضاات به میزان کمتری نقض می‌شوند. نقض اصل «کمیت» زمانی صورت گرفته است که قضاات چندین سؤال را در یک نوبت سخن مطرح نموده و یا به سؤال متهم پاسخ نداده‌اند؛ و هنگامی اصل «ربط» در کلام آنان نقض شده است که قضاات با استناد به آیات قرآن و بازگویی تمثیل و حکمت‌های عبرت‌آموز، اعمال آنان را نکوهش می‌کنند. در مورد اصل «کیفیت» نیز زمانی این اصل در کلام قضاات نقض می‌گردد که آنان به اغراق در بیان حقایق می‌پردازند. در خصوص نقض اصل «شیوه» توسط قضاات، باید آن را به استفاده از زبان قانون و ادبیات و واژگان ثقیل و دشوار آن نسبت داد که گاهی برای متهمانی که فاقد اطلاعات قانونی هستند، گنگ و نامفهوم جلوه می‌کند. در نتیجه با توجه به موارد فوق، پاسخ به سؤال تحقیق شماره دو این است که متهمان بیش از قضاات اصول چهارگانه همکاری گرایس را در مکالمه نقض کرده‌اند.

برقراری یک ارتباط مؤثر در گفتمان دادگاه، فرایند پیچیده‌ای است که مستلزم آشنایی با مسائل مختلف زبانی جهت درک مناسب این گفتمان است. قضاوت عادلانه در این بافت به چگونگی برقراری این ارتباط بین مشارکت‌کنندگان گفتگو و شناخت آنان از زبان حقوقی بستگی دارد. هدف از این مطالعه، ارائه بینشی از نحوه عملکرد زبان در بافت حقوقی از طریق شناسایی ابزارهای زبانی نظیر اصول همکاری در کلام قضاات و متهمان به‌عنوان دو عنصر اصلی دادرسی بود. متهمان پیکره زبانی این

پژوهش را دو گروه از افراد تشکیل می‌دادند. گروه اول، چهره‌های شناخته‌شده بودند که به دلیل مناصب اجرایی در سطح کلان و ملی و همچنین تحصیلات مرتبط، دارای نفوذ در دادگاه بوده و از حمایت‌های حقوقی، سیاسی و اجتماعی گسترده (مانند پرونده نجفی، کرباسچی و طبری) برخوردار بودند؛ بنابراین سعی می‌کردند با نشان دادن تسلط بر دادگاه، اعتراض نسبت به قاضی، اشاره به زوایای مختلف اتهام و توجیه عملکرد خود، برخورداری از قدرت سخنوری و استفاده از سبک سخن مناسب، اصول همکاری را نقض نمایند؛ اما گروه دوم، متهمان بی‌نام‌ونشانی بودند که به طبقات پایین جامعه تعلق داشته و اغلب به دلیل اعتیاد و بدون برنامه‌ریزی دقیق مرتکب جرم شده بودند (مانند متهمان پرونده بنیتا). این گروه بدون هیچ حمایت مالی، اجتماعی و سیاسی، در بدترین شرایط روحی از خود دفاع می‌کردند. بدیهی است که این دسته از افراد به دلیل بی‌اطلاعی از سبک سخن در دادگاه و عدم آشنایی با قوانین حقوقی دادگاه، گاه خارج از عرف سخن گفته و موارد طفره‌روی و بی‌ربط‌گویی در کلام آنان افزون‌تر از گروه افراد تحصیل کرده بود؛ اما در مقایسه با دسته اول، با مقاومت کمتر جرم خود را می‌پذیرفتند و تسلیم دادگاه بودند؛ بنابراین به کرات از اصول همکاری تخطی می‌کردند.

از بررسی اصول همکاری گرایس در مکالمات مورد پژوهش مشخص شد که در مقوله «رعایت اصول همکاری»، قضات به نسبت متهمان با اختلاف معنادار، پایبندی خود را در بذل توجه به تمام اصول حفظ نموده و به ترتیب اولویت گفتمانی خود متناسب با بافت دادگاه و به تبعیت از اصول شیوه، ربط، کمیت و کیفیت می‌پردازند. همچنین ترتیب رعایت اصول همکاری در مکالمه برای متهمان به میزان کمتر و مربوط به اصول شیوه، کمیت، ربط و کیفیت بوده است. در خصوص مسئله «نقض اصول همکاری گرایس» نیز این نتیجه به دست آمد که متهمان بیش از قضات و با اختلاف معنادار، تمام اصول همکاری در مکالمه را نادیده می‌گیرند. سرپیچی از این اصول در کلام متهمان آن‌گونه که گفتمان دفاعیات دادگاه برای آنان ایجاب می‌کند، به ترتیب در اصول کیفیت، ربط، کمیت و شیوه مشهود است و این در حالی است که ترتیب نقض این اصول برای قضات به میزان بسیار کم و به ترتیب مربوط به اصول کیفیت، کمیت، شیوه و ربط بوده است. دلیل توجه قضات به رعایت بیشتر اصول همکاری و احتراز از نقض این اصول نسبت به متهمان، شاید در تجربه آنان در دادرسی، اشراف بر دادگاه و آگاهی از قوانین باشد.

فهرست منابع

الف) منابع فارسی

- آفاگل زاده، فردوس. زبان‌شناسی حقوقی (نظری و کاربردی). ویراست دوم. تهران: نشر علم، ۱۳۹۱.
- آفاگل زاده، فردوس. زبان‌شناسی حقوقی: تحلیل گفتمان حقوقی. تهران: انتشارات نویسه پارس، ۱۳۹۴.
- تقی‌پور، مرجان. «رابطه زبان و قدرت در دادگاه‌های کیفری». پایان‌نامه کارشناسی ارشد زبان‌شناسی. تهران: دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم تحقیقات، ۱۳۹۰.
- عباس‌زاده، فرنگیس. «واکاوی عوامل کلامی، غیرکلامی و موقعیتی گفتمان حقوقی و دلایل سوءرفتار و انحراف از هنجارهای گفتمانی در محاکم قضایی جمهوری اسلامی ایران». رساله دکتری. آبادان: دانشگاه آزاد اسلامی، واحد آبادان، ۱۳۹۹.
- عباس‌زاده، فرنگیس، بهمن گرجیان و الخاص ویسی. «تحلیل نشانگرهای کلامی و سبکی در گفتمان حقوقی دادگاه‌های انقلاب». *زبان فارسی و گویش‌های ایرانی*، ۵، ۱۰ (۱۳۹۹)، ۲۳۱-۲۴۴.
DOI: 10.22124/plid.2021.14336.1398
- عباس‌زاده، فرنگیس، بهمن گرجیان، الخاص ویسی و مهران معمار. «تأثیر گفتمان حقوقی بر کاربرد واژگان در دادگاه مدنی بر اساس طبقه‌بندی روابط مفهومی». *پژوهش‌های حقوقی*، ۱۹، ۱۴۴ (۱۴۰۰)، ۳۲۵-۳۴۴.
Doi: 10.48300/jlr.2020.120711
- مؤمنی، نگار و سیروس عزیزی. «نقش تغییر موضوع و نقض اصول گرایس توسط متهم در بازجویی‌ها: مطالعه موردی در آگاهی تهران بزرگ». *فصلنامه زبان پژوهی*، ۷، ۱۶ (۱۳۹۴)، ۱۵۹-۱۷۵.
- مهربانی، مریم و راحله گندمکار. «نقش اصول گرایس در تعبیر فیلم فروشنده». *زبان شناخت*، ۱۳، ۲ (۱۴۰۱)، ۱۸۴-۱۵۷.
DOI: 10.30465/ls.2022.41332.205

ب) منابع خارجی

- Ceballos, Crystel T. & Rowena V. Sosas. "On Court Proceedings: A Forensic Linguistic Analysis on Maxim Violation". *Journal of Nusantara Studies*, 3, 2(2018), 17-31. <https://doi.org/10.24200/jonus.vol3iss2pp17-31>
- Creswell, John. W. *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. 3rd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Publications, 2009.
- Cutting, Joan. *Pragmatics and discourse: A resource book for students*. London: Routledge, 2002. <https://doi.org/10.4324/9780203994597>
- Grice, H. Paul. "Logic and Conversation". In: P. Cole and J. L. Morgan (Eds.). *Syntax and Semantics: Speech Acts*. New York: Academic Press, 1975.
- Hake, Rosemary L. & Joseph M. Williams. "Style and its Consequences: Do as I Do, not as I Say". *College English*, 43, 5(1981), 433-451. <https://doi.org/10.2307/377065>
- Hudson, Richard A. *Sociolinguistics*. Cambridge: Cambridge University Press, 2012.
- Linfoot, Kerry. "Forensic Linguistics: First-Contact Police Interviews and Basic Officer Training". *International Journal of Speech, Language and the Law*, 15, 2(2009), 267-270. <https://doi.org/10.1558/ijssl.v15i2.267>
- Meyer, Charles F. *Introducing English linguistics*. Cambridge: Cambridge University

Press, 2009.

- Mohammadzadegan Khoyi & Biok Behnam. "Discourse of Law: Analysis of Cooperative Principles and Speech Acts in Iranian Law Courts". *Asian Journal of Education and e-Learning*, 2, 4(2014), 312-322.

- Shuy, Roger. W. *Linguistics in the courtroom: A practical guide*. Oxford: Oxford University Press, 2006.

- Sperber, Dan & Deirdre Wilson. *Relevance: Communication and Cognition*. 2nd ed. Oxford: Blackwell, 1995.

- Yule, George. *Pragmatics*. Oxford: Oxford University Press. 1996. <https://doi.org/0194372073>, 9780194372077

- Zhang, Dan. "Conversation Analysis in Courtroom Discourse". *International Conference on Education, Management, Commerce and Society*, (2015), 551-554. DOI:10.2991/emcs-15.2015.111

This Page Intentionally Left Blank